

Planinska cvetlica.

(Umrlemu gojencu v spomin spisal dr. Fr. L.)

Drage čitatelje prosim, da mi oprosté, ker sem si dovolil danes izjemo. Prvo mesto v vsaki številki našega lista je navadno posvečeno kakemu znamenitemu možu. A danes jim ne predstavljam nikakega moža, skoro še mladeniča ne, ampak nežni deški obraz. Slika tukaj-le približno kaže obraz bivšega Marijaniškega gojenca, potem učenca višje gimnazije ljubljanske, ki je pa lani pomladi v 20. letu svoje dóbe uvenel kakor cvetka. Zato sem po pravici napisal naslov temu spominu: „Planinska cvetlica“.

Kakor planinska cvetlica se je lepo razcvêtel; s prijetno vonjavo lepega življenja kakor tudi z milim obličjem je bil všeč onim, ki so ga poznali, in kot planinska cvetlica je prežgodaj zamrl v mrazu trdega življenja. Pa koliko smo smeli pričakovati od njega! Ker imam rajnika še najbolj pred očmi kot ljubeznivega dečka — gojenca, kaže takega tudi naša slika. Naj bodo te vrstice pokojniku v spomin, mladim čitateljem pa v vspodbudo.

Frančišek Pečar je bil rojen v Kranjski gori dné 4. vinotoka l. 1874. Bil je v prvi mladosti jako miren in pohleven otrok, zal fantek, ki je užival vso ljubezen svoje rahločutne, dobre matere, pobožne in skrbne žene, ki je prava podoba vrle slovenske matere. Ko je hodil tri leta v domačo šolo, učil se je tako dobro, da si je mati obetala tudi zanaprej dobrih uspehov. Izprosila je, da so ga sprejeli za malo plačilo v domačo šolo v ljubljanskem Marijanišču, četudi ni bil sirota. To mu je odprlo pot do učenja, zakaj skromne razmere staršev bi ne bile sicer dopuščale, da bi bil šel Francek v šolo.

Leta 1885. v jeseni je stopil v tretji razred, in tedaj sem ga spoznal. Prikupil se je kmalu vsem prednikom svojim z lepim vedenjem, z marljivostjo in s posebno, a neprisiljeno pobožnostjo. Videl sem, kako je duh dobre in pobožne matere živel v dečku, kako ga je vodil in vedno vnemal. Bil sem ga lahko vesel, tembolj, ker so mi ga hvalili tudi drugi.

Zlasti priden in vzgleden učenec je bil v četrtem razredu. Ker je pa hitro rastel in bil šibke, četudi visoke postave za svoja leta, prijemala ga je že takrat bolehnost. Z nekakim pomilovanjem sem gledal rdečico na njegovem licu, misleč si: Ne bode-li prekmalu odcvetla ta lepa rožica?

Z vso dušo je opravljal pobožne vaje. Deček je ljubil molitev; jako rad se je mudil v domači cerkvi in bil vsem tovarišem svojim lep vzgled. Prejemal je vsak teden sveto obhajilo, a brez hlimbe, brez prigovarjanja, marveč iz svojega nagiba. Pa tudi napredovanje njegovo v šoli je bilo vzgledno: imel je koncem šolskega leta samo najboljše rede.

Ko je bil naš Frančišek že tako bolan, da se ni mnogo več nadejal zdravja, rekel mi je, da je bil oni dve leti ljudske šole najbolj srečen v življenju.

One gojence, ki dobro dovrše domačo ljudsko šolo in ki imajo kolikor toliko pomočkov za šolanje, pošlje zavod tudi v latinske šole, četudi mu to prizadeva mnogo truda, težav in semtertje tudi žalosti. Tudi Pečarja smo dali v latinske šole po lastni želji in po želji dobre matere. Bil je v gimnaziji v obče priden, vendar ne tako, kakor je bil poprej. Polagoma je po-

Frančišek Pečar.

jenjevala tudi gorečnost za verske vaje, prijemale pa se ga je večja živahnost in nekaka trdost v vedenju. To lahko umevamo. Občevanje z raznimi tovariši in drugačne razmere jako hitro premené dečka; posebno huda mu pôje med tovariši, če zvedó, da je pobožen. Mladina je mladina; lahkomisljena je sedaj, kakor je bila nekaj. Učitelj ji storé mnogo dobrega, če jo naučé ljubiti bližnjega in spoštovati njegove navade in nazore. Večinoma prihajajo namreč v naše srednje šole jako dobri učenci; toda če je v kakem razredu le nekaj razposajencev, obvladajo vse druge, zlasti boječe tovariše, zasmejujejo jih in kakor strupena slana pomoré njihova plemenita čustva. Kdor se ne peča umno in z vsem srcem z mladino, ne vé, kako bogata, globoka čustva živé v mladih srcih. A to cvetje je silno rahlo; dovolj je jeden razgovor, dovolj slaba knjiga, dovolj jeden slab vzgled, pa je končan ves mnogoletni trud dobre in umne matere.

Vendar je ostal Francek dober dečko; njegova mati je imela o počitnicah ž njim neizrekljivo veselje, ker jo je rad slušal, rad jo spremljal sem in tje in domov prinašal dobra spričevala.

V Marijanišču je ostal kot gimnazijec dve leti. Ker je za večje gojence le malo prostora in leto za letom silijo mlajši naprej, moral se je, kakor drugi, umakniti tudi Pečar in si poiskati drugod stanovanja. Posrečilo se mu je tudi, da je dobil v duhovskem zavodu hrano, in tako je bil zopet dobro preskrbljen. Le blede obraz in upadla lica nista napovedovala nič dobrega.

Pečar je bil vedoželjen in je jako rad čital. Ni mu pa bilo toliko na mari, da bi se samo zabaval, ampak hotel se je le učiti. Njegov dober prijatelj in sošolec nam je natanko opisal, kako se je izobraževal od onega časa, odkar je zapustil zavod. „V tretji šoli se je pečal poleg šolskih predmetov posebno z zgodovino domače dežele in v obče slovenskih, večinoma planinskih krajev. Jako pridno je prebiral razprave znanstvenega obsega. Vsak prosti čas je presedel v licejski knjižnici ter čital izvestja zgodovinskega društva kranjskega, prebiral Valvazorja in razprave Trstenjakove po Letopisih Mat. Slovenske. „Slovanske elemente v venetščini“ je predelal

do dobra“ itd., seveda, kolikor more mladenič v teh letih in s takim znanjem. Kar se mu je kje pokazalo znamenitega, tega se je poprijel, tako n. pr. tudi zvezdoslovja in zlasti rastlinstva s tem namenom, da bi bolje poznaval planine in njih rastlinje. Planine so mu bile vedno ljube; z nekaterimi tovariši je osnoval celó nekako društvo, ki naj bi se pečalo z domačimi planinami.

Med tretjo in četrto šolo je bolehal, v četrtri pa se je pridno, nekako hlastno pečal z zgodovino naših krajev. Čital je vse knjige, kar jih je mogel dobiti, bodisi o domači zgodovini, bodisi o jezikoslovju; preiskoval je naglas v slovenščini po Valjavčevih spisih, učil se po Škrabčevih razpravah na platnicah „Cvetja“, čital Müllnerjevo „Emono“, Kronesa i. dr., da bi človek težko prisodil kaj takega četrtošolcu. A izpodkopaval si je zdravje, da je moral pred koncem šolskega leta iti domov.

Da bi se mogel še bolj pečati s slovanskimi nauki, hotel je iti v peto šolo v Zagreb. Čudil sem se, ko mi je o tem poročil v pismu, in tudi žalost materino sem umeval. Seveda smo mu odsvetovali, ker je bil ta sklep vseskozi nesrečen zanj. Vendar jo je mahnil proti jugu in se oglasil za sprejem, a niso ga sprejeli.

Zato je v Ljubljani zopet pridno nadaljeval učenje. Zgodovino, jezikoslovje, ruščino, poljščino — to je obdeloval v prostem času. A zdravje se mu je krhalo čim dalje bolj; premalo je gledal pri delu in počitku na ono mero, katero je določila narava sama. In Pečar je imel — dejal bi — že nekako prirojeno nagnjenje do jetike. V počitnicah leta 1892. — dovršivši peto šolo — je zopet bolehal. Tu se mu vzbudi želja, da bi vstopil v benediktinski red. Skoro gotovo je kaj čital o benediktinih, kar ga je navdušilo za redovni stan. Vstopiti pa je mislil šele konec gimnazije.

Z vso resnobo se je pa lotil slovanskega jezikoslovja v šestem razredu. Kupil si je Miklošičevo primerjajočo slovnico slovanskih jezikov in še druge knjige z novci, katere si je odtrgal ustom. Stradal je, da si je mogel kupiti knjig. Zato ga je pa resno poprijela bolezen proti koncu l. 1892, da je moral domov. Prišel je sicer kmalu nazaj, a ne zdrav. Dovršil je prvo

polletje šeste šole, naročal zopet knjig za učenje, a moči so mu pešale: na cvetno nedeljo l. 1893. je zapustil za vselej Ljubljano in šolo. Imel je že pravo jetiko.

Morda bi si bil še opomogel, ko bi se bil ravnal po nasvetih zdravnikovih. A rajši se je tudi doma pečal s knjigami, pisanjem in preiskovanjem. Po letu je šel na planine na kranjskogoriški meji, odkoder ni imel daleč v Trento, a tukaj si ni popravil zdravja. Na planinah je preiskoval planinske rastline in jih določeval, doma pa je čital knjižico „Duhovna bramba“, spisal o njej razpravo in mi jo poslal. Razprava kaže, kako resno in temeljito je bilo njegovo učenje. Opisal je tudi kranjskogorsko dolino in sploh pisal jako marljivo. Celó sanskrta se je učil o tem času.

Zima je bila zanj huda in dolgočasna. Želel je pomladi, upajoč, da ga ozdravi. Poskušal je zdraviti se z vodo, a ni mu pomagala.

Začetkom pomladi mi potoži v pismu nekako obupno o svojem stanju. O kako rad bi bil zdrav! A — pravijo mu, da ne ozdravi. Smrt naj torej konča vse nade, vse trude? — V srce se mi je smilil ubogi in tako nadebudni mladenič, zroč smrt pred seboj, pa nekoliko omahujoč, ali bi se poprijel one krepke podpore, katero nam ponuja naša nebeška vera, ali bi se udal brezmejni žalosti. Vedel sem, da so mu šteti samo še tedni. Tu je bilo treba krepke pomoči.

Kako se me je razveselil moj Francek, zagledavši me nenadno po dolgem razstanku! Bil je le blede senca nekdanjega mladeniča! Bližnja smrt mu je risala temne poteze na podolgastem obrazu. Udal se je v voljo božjo in pričakoval odhoda iz solzne doline.

Nekaj dni pred smrtjo je pisal prijatelju: „Zdravniške pomoči ni več zame. Oslabel sem popolnoma. Nekaj dni sem radi slabega vremena priključen na posteljo. Tudi sicer morem biti po koncu le kak četrt ure. Jed mi je skoro popolnoma odvzeta. Ob jutrih pijem sveže mleko, po večerih siratko. To so zdravila. Bogu sem

se izročil. Če bi se po božji volji potrdil, zaobljubil sem se, da si izvolim stan, za katerega me je namenila mati v zibelki. — Dum spiramus, speramus!“

Dné 7. rožnika je umrl, prejemši še pred smrtjo svete zakramente. Zvenela je planinska cvetlica. Jednajst sošolcev je pohitelo v Kranjsko goro k njegovemu pogrebu dné 10. rožnika. Nabrali so tudi njegovi součenci precejšno vsoto za njegov grobni spomenik, ki so ga z žalostnimi stariši vred postavili na njegovi gomili.

Dasi je imel rajni Frančišek o marsičem nejasne pojme, v katerih bi bil lahko bolje poučen, dasi je imel dokaj samozavesti o svojem znanju, katere tudi proti meni ni zatajil, bil je vendar nenavaden mladenič, imel je za svojo dōbo nenavadno obširno in temeljito, strokovnjaško znanje, imel tudi pravo zanimanje za vednost in umetnost, poleg tega pa še železno stanovitnost, s katero bi bil postal lahko velik učenjak in s tem poslal svojo domovino. O tem sem popolnoma prepričan.

Rajni Frančišek je prezgodnja žrtev svojega hrepenenja po znanju.

V tem ga ne morem nikomur priporočati, naj ga posnema. A posnemanja vredno je njegovo vzorno teženje po vzvišenih stvaréh. Da bi pač mnogi njegovi vrstniki tako umevali idejo domoljubja in delali za narod, kakor rajni Pečar! Znanje in delo, to nas stori velike in narodu pomore do boljše bodočnosti.

Kako lepo se razraste v drevo seme, ki je položeno v prvi mladosti v otroško srce! Jedino le Bog je resnično velik, on je vir resnice, on je svetloba, on moč, on ogledalo vseh vzorov. Vzgojitelji: položite ljubezen do Boga in njegove popolnosti kot živo iskro v mlado srce, v tej ljubezni položite v srce ljubezen do domovine, do znanja, do umetnosti, in doživeli bode te najveselejših uspehov.

Ti pa, mili mi Frančišek, uživaj pri Bogu oni mir, ki ga nam tukaj ne dá nobena zemeljska sreča!